

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ค
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฎ
สารบัญภาพ	ฐ
สารบัญแผนภูมิ	ด
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 ความสำคัญของการวิจัย	4
1.3 วัตถุประสงค์งานวิจัย	7
1.4 สมมติฐานของการวิจัย	7
1.5 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	7
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	
2.1 ลายคำ	10
2.1.1 ลายคำล้านนา	11
2.1.2 ความหมายของส่วนประดับสถาปัตยกรรมทางพุทธศาสนาของล้านนา	16
2.2 ทฤษฎีปรากฏการณ์วิทยา	19
2.2.1 ทฤษฎีปรากฏการณ์วิทยา (Phenomenology)	20
2.2.2 ปรากฏการณ์ศาสตร์ในสถาปัตยกรรม (Phenomenology in architecture)	23
2.2.3 งานวิจัยเรื่อง การย้อนสำรวจประเพณีเพื่อการค้นพบใหม่: ความเข้าใจของประสบการณ์ที่เกิดขึ้นกับคุณสมบัติและความหมาย ในบ้านไทยประเพณี (A Tradition Rediscovered : A Study of Experiential Characteriztics & Meanings of the Traditional Thai House)	28

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.2.4 งานวิจัยเรื่อง ปรากฏการณ์ศาสตร์ในสถาปัตยกรรมในศาสตร์ของการ ศึกษาศึกษาเพื่อจัดทำโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟู ย่านสามแพร่ง (A Study for the Preservation and Renewal Program of Sam Prang District)	29
2.2.5 เยิรเงาสถัว (In Praise of Shadow)	30
2.2.6 งานวิจัยเรื่อง ปรากฏการณ์แห่งแสงในสถาปัตยกรรม กรณีศึกษา การออกแบบพื้นที่อยู่อาศัย จังหวัดเชียงใหม่ (Phenomenon of light in Architecture : Case study of living place design in Chiang Mai)	33
2.3 สรุปภาพรวม	34
บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัยและการเก็บข้อมูล แผนดำเนินการขอบเขตและขั้นตอนการวิจัย	
3.1 ขอบเขตของการวิจัย	39
3.2 ขั้นตอนของการวิจัย	40
3.3 กระบวนการการวิจัยและการเก็บข้อมูล	41
3.3.1 การเก็บข้อมูลทางด้านกายภาพของพื้นที่	41
3.3.2 การเก็บข้อมูลของการรับรู้จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นภายในวิหาร	42
3.4 แนวทางการวิเคราะห์ข้อมูลจากการเก็บข้อมูล	45
บทที่ 4 การเก็บข้อมูลและผลการวิเคราะห์ข้อมูล	
4.1 วิหารหลวง วัดปราสาท จ.เชียงใหม่	48
4.1.1 ข้อมูลด้านกายภาพ	48
4.1.2 ข้อมูลด้านประสบการณ์การรับรู้	53
4.1.3 สรุปผลการเก็บข้อมูล วิหารวัดหลวง วัดปราสาท จ.เชียงใหม่	64
4.2 วิหารน้ำเต้า วัดพระธาตุลำปางหลวง จ.ลำปาง	71
4.2.1 ข้อมูลด้านกายภาพ	71
4.2.2 ข้อมูลด้านประสบการณ์การรับรู้	80

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.2.3 สรุปผลการเก็บข้อมูลวิหารน้ำแต้ม วัดพระธาตุลำปางหลวง จ.ลำปาง	87
4.3 วิหารลายคำ วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จ.เชียงใหม่	93
4.3.1 ข้อมูลด้านกายภาพ	93
4.3.2 ข้อมูลด้านประสบการณ์การรับรู้	100
4.3.3 สรุปผลการเก็บข้อมูลวิหารลายคำ วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จ.เชียงใหม่	108
4.4 วิหารพระนางจามเทวี วัดปงยางคก จ.ลำปาง	114
4.4.1 ข้อมูลด้านกายภาพ	114
4.4.2 ข้อมูลด้านประสบการณ์การรับรู้	119
4.4.3 สรุปผลการเก็บข้อมูลวิหารพระนางจามเทวี วัดปงยางคก จ.ลำปาง	132
4.5 วิหารหลวง วัดไหล่หินหลวง จ.ลำปาง	138
4.5.1 ข้อมูลด้านกายภาพ	138
4.5.2 ข้อมูลด้านประสบการณ์การรับรู้	143
4.5.3 สรุปผลการเก็บข้อมูลวิหารหลวง วัดไหล่หินหลวง จ.ลำปาง	151
4.6 สรุปข้อมูล	156
4.6.1 ผู้วิจัย	156
4.6.2 ประชากรตัวอย่าง	157
บทที่ 5 การวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย	
5.1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพและโครงสร้าง	159
5.1.1 การบูรณะ	159
5.1.2 การเปลี่ยนแปลงทางกายภาพของวิหาร	162
5.1.3 สภาพแวดล้อมโดยรอบ เสียงและกลิ่น	164
5.2. โครงสร้าง - ตำแหน่งลายคำภายในวิหาร	165
5.3. แสงสว่าง	167
5.3.1 จากโครงสร้างไปสู่ช่องเปิด ไปสู่ปริมาณแสง และทิศทางของแสงกับมิติเวลา	167
5.3.2 ชนิดของแสง	169
5.3.3 สีของแสง	170

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.4 รูปแบบและความหมายของลวดลาย	171
5.4.1 รูปแบบของลวดลายลวดลาย	172
5.4.2 ลวดลาย ความหมายและการตีความ	173
5.5 ประสพการณ์เดิม	176
5.6 สรุปผลการวิจัย	177
บทที่ 6 ปัญหา และข้อเสนอแนะ	181
6.1 สรุปผลการวิจัย	181
6.2 ปัญหาของงานวิจัย	182
6.3 ปัญหาในการทำวิจัย	183
6.4 ข้อเสนอแนะในการศึกษาขั้นต่อไป	184
6.4.1 วิหารหลวง วัดปราสาท จ.เชียงใหม่	185
6.4.2 วิหารน้ำแต้ม วัดพระธาตุลำปางหลวง จ.ลำปาง	188
6.4.3 วิหารลายคำ วัดพระสิงห์วรมหาวิหาร จ.เชียงใหม่	190
6.4.4 วิหารพระนางจามเทวี วัดปงยางคก จ.ลำปาง	191
6.4.5 วิหารหลวง วัดไหล่หินหลวง จ.ลำปาง	194
บรรณานุกรม	198
ภาคผนวก	202
ภาคผนวก ก แบบบันทึกข้อมูลและตัวอย่างบันทึกข้อมูลประชากรตัวอย่าง	202
ภาคผนวก ข ประวัติ ความเป็น และการบูรณะของวิหาร	219
ประวัติผู้เขียน	229

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 แสดงปัจจัยต่างๆ ที่นำมาใช้จากการสังเคราะห์งานวิจัยและหนังสือ	33
2.2 แสดงประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษารรณกรรมและการนำไปใช้	36
3.1 แสดงคุณสมบัติประชากรตัวอย่าง	39
3.2 แสดงรายละเอียดของอุปกรณ์ที่ใช้และสิ่งที่ได้จากการใช้อุปกรณ์	44
4.1 การเปรียบเทียบสภาพแวดล้อมทางกายภาพของวิหารจากทั้งก่อนและหลังการบูรณะ	67
4.2 แสดงการเปรียบเทียบปัจจัยและอิทธิพลต่างๆ ที่มีผลต่อการรับรู้ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่และลายคำของประชากรตัวอย่างในวิหารล้านนา	68
4.3 การเปรียบเทียบสภาพแวดล้อมทางกายภาพของวิหาร จากทั้งก่อนและหลังการบูรณะ	89
4.4 แสดงการเปรียบเทียบปัจจัยและอิทธิพลต่างๆ ที่มีผลต่อการรับรู้ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่และลายคำของประชากรตัวอย่างในวิหารล้านนา	90
4.5 การเปรียบเทียบสภาพแวดล้อมทางกายภาพของวิหาร จากทั้งก่อนและหลังการบูรณะ	110
4.6 แสดงการเปรียบเทียบปัจจัยและอิทธิพลต่างๆ ที่มีผลต่อการรับรู้ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่และลายคำของประชากรตัวอย่างในวิหารล้านนา	111
4.7 การเปรียบเทียบสภาพแวดล้อมทางกายภาพของวิหาร จากทั้งก่อนและหลังการบูรณะ	134
4.8 แสดงการเปรียบเทียบปัจจัยและอิทธิพลต่างๆ ที่มีผลต่อการรับรู้ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่และลายคำของประชากรตัวอย่างในวิหารล้านนา	135
4.9 การเปรียบเทียบสภาพแวดล้อมทางกายภาพของวิหาร จากทั้งก่อนและหลังการบูรณะ	152
4.10 แสดงการเปรียบเทียบปัจจัยและอิทธิพลต่างๆ ที่มีผลต่อการรับรู้ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่และลายคำของประชากรตัวอย่างในวิหารล้านนา	153
5.1 แสดงผลสรุปของการวิจัยที่อธิบายผ่านปัจจัยต่างๆ	176

สารบัญภาพ

รูป		หน้า
1.1	ภาพถ่ายคำคันศรมหาโพธิ์ในวิหารน้ำเต้า พ.ศ. 2550	3
1.2	ภาพตกแต่งภายในโอเอซิส สปา อ.เมือง พ.ศ. 2550	3
4.1	ภาพแสดงรูปที่ตั้งของวิหารปราสาทเมื่อเทียบเกี่ยวกับการเคลื่อนตัวของดวงอาทิตย์	50
4.2	ภาพแสดงรูปด้านข้างและรูปด้านหน้าของวิหารปราสาท	50
4.3	ภาพรวมแสดงสภาพภายในของวิหารปราสาทที่มีสภาพมืด	51
4.5	ภาพรวมแสดงสภาพภายในของวิหารปราสาทที่แสดงถึงการติดตั้งระบบไฟฟ้า	51
4.6	แสดงตำแหน่งประชากรตัวอย่าง 1- 4 เรียงตามลำดับ	55
4.7	ภาพรวมแสดงสภาพภายในของวิหารปราสาทที่แสดงถึงบรรยากาศภายใน	57
4.8	ภาพรวมที่ประชากรตัวอย่าง 4 ได้ถ่ายเอาไว้เพื่อแสดงถึงช่องแสงภายในวิหารปราสาท	61
4.9	ภาพที่ประชากรตัวอย่าง 4 ได้ถ่ายเอาไว้เพื่อบรรยากาศในเมื่อเวลาเปิดไฟ	62
4.10	ภาพรวมประชากรตัวอย่าง 4 ได้ถ่ายเอาไว้เพื่อแสดงถึงชนิดของแสงที่ใช้ภายในวิหาร	63
4.11	ผังพื้นวิหารน้ำเต้า วัดพระธาตุลำปางหลวง	72
4.12	รูปด้านหน้าวิหารน้ำเต้า วัดพระธาตุลำปางหลวง	72
4.13	รูปด้านข้างวิหารน้ำเต้า วัดพระธาตุลำปางหลวง	73
4.14	รูปด้านหลังวิหารน้ำเต้า วัดพระธาตุลำปางหลวง	73
4.15	วิหารน้ำเต้า ทางทิศเหนือขององค์พระธาตุลำปางหลวง วัดพระธาตุลำปางหลวง	74
4.16	รูปด้านซ้ายเป็นรูปด้านหน้าและรูปด้านขวาเป็นรูปด้านข้างของวิหารน้ำเต้า	74
4.17	รูปด้านหน้าของวิหารน้ำเต้าที่เป็นหน้าแหบด้านหน้า	74
4.18	เป็นรูปหลังคาของวิหารน้ำเต้า จะเห็นเกิดสภาพที่ทรุดโทรมมาก	75
4.19	เป็นรูปภายในของวิหารน้ำเต้า ภายในมีสภาพที่สกปรกเนื่องจากพื้น	75
4.20	เป็นรูปภายในของวิหารน้ำเต้า ที่แสดงให้เห็นลวดลายของลายคำที่สวยงาม	76
4.21	เป็นรูปภาพบริเวณชื่อไม้दानบนที่ลวดลายคำได้หายไปของวิหารน้ำเต้า	76
4.22	เป็นรูปภาพของฝาผนังภายในจากสภาพจะเห็นว่าลวดลายถูกลบเลือนไป	77
4.23	เป็นรูปภาพรวมที่แสดงถึงสภาพของเสาภายในวิหารเนื่องจากวิหารแห่งนี้เป็นวิหารไม้	77
4.24	รูปภาพเสาที่เปลี่ยนจากเสาไม้เป็นเสาคอนกรีตของวิหารน้ำเต้า	77
4.25	ภาพด้านซ้ายเป็นภาพสภาพพื้นในปัจจุบันและภาพด้านขวาเป็นข้อห้าม	78
4.26	ภาพด้านแสดงการติดตั้งระบบไฟฟ้าในปัจจุบัน	78

สารบัญภาพ (ต่อ)

รูป		หน้า
4.27	ภาพบรรยากาศภายในวิหารน้ำเต้าที่ประชากรตัวอย่าง 1	81
4.28	ภาพลวดลายของลายคำรูปแจกันที่ปรากฏในวิหารน้ำเต้า	82
4.29	ภาพลวดลายของลายคำที่ปรากฏบริเวณเสาในวิหารน้ำเต้า	83
4.30	รูปภาพด้านซ้ายเป็นภาพบรรยากาศตอนเช้าและรูปด้านขวา	84
4.31	ภาพรวมลวดลายของลายคำที่ปรากฏบริเวณเสาในวิหารน้ำเต้า	85
4.32	ภาพลวดลายของลายคำในวิหารน้ำเต้า	85
4.33	ภาพลวดลายของลายคำในวิหารน้ำเต้า	86
4.34	ภาพรวมแสดงสภาพภายนอกของวัดพระสิงห์	94
4.35	ภาพรวมแสดงสภาพภายนอกของวิหารลายคำจะพบว่าบรรยากาศโดยรอบ	95
4.36	ภาพรวมแสดงสภาพภายนอกของวิหารลายคำ	95
4.37	ภาพรวมแสดงสภาพภายในของวิหารลายคำ	96
4.38	ภาพรวมแสดงสภาพภายในของวิหารลายคำที่มาจากการบูรณะ	96
4.39	ภาพรวมแสดงสภาพภายในของวิหารลายคำที่มาจากการบูรณะ	97
4.40	แสดงทัศนียภาพภายในของวิหารลายคำที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงระบบแสงสว่าง	97
4.41	แสดงทัศนียภาพภายในของวิหารลายคำที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงระบบแสงสว่าง	98
4.42	แสดงทัศนียภาพภายนอกของวิหารลายคำตอนกลางคืนการดูแลเรื่องระบบแสงสว่าง	98
4.43	ภาพรวมที่ประชากรตัวอย่าง 1 ได้ถ่ายเอาเพื่อแสดงลายคำที่โดนแสงกระทบ	103
4.44	ภาพที่ประชากรตัวอย่าง 2 ได้ถ่ายเอาไว้เพื่อแสดงถึงบรรยากาศภายใน	104
4.45	ตำแหน่งไฟที่ทำให้บรรยากาศภายในสว่าง	105
4.46	ภาพรวมช่องแสงที่ทำให้บรรยากาศภายในสว่างในสมัยก่อน	105
4.47	ภาพของลายคำบริเวณฉากด้านหลังของวิหาร	106
4.48	ภาพแสดงที่ตั้งของวิหารพระนางจามเทวี วัดปงยางคก	114
4.49	ภาพรวมของสภาพภายนอกของวิหาร จะพบว่าวิหารมีลักษณะต่ำกว่าพื้นดิน	115
4.50	ภาพรวมแสดงสภาพภายนอกของวิหารพระนางจามเทวี วัดปงยางคก	115
4.51	แสดงถึงบรรยากาศภายในวิหาร จะเห็นว่าภายในเกิดการทุดของลายคำ	115
4.52	เป็นรูปของลายคำที่ชาวบ้านนำทองคำเปลวมาติด	116

สารบัญภาพ (ต่อ)

รูป		หน้า
4.53	ภาพรวมแสดงสภาพของลายคำที่ทรุดโทรมภายในวิหารพระนางจามเทวี	116
4.54	รูปของวิหารพระนางจามเทวี วัดปงยางคก ก่อนการบูรณะครั้งใหญ่เมื่อพ.ศ.2539	116
4.55	ภาพของวิหารพระนางจามเทวี วัดปงยางคก หลังจากบูรณะแล้ว	117
4.56	รูปของสภาพพื้นของวิหารพระนางจามเทวี วัดปงยางคก	117
4.57	สภาพลายคำ ณ ปัจจุบันของวิหารพระนางจามเทวี วัดปงยางคก	117
4.58	บรรยากาศภายใน ณ ปัจจุบันของวิหารพระนางจามเทวี วัดปงยางคก	118
4.59	รูปภาพลวดลายบริเวณเสาของลายคำในวิหาร	122
4.60	รูปภาพลวดลายของลายคำในวิหารที่ประชากรตัวอย่าง 1 สนใจ	122
4.61	รูปภาพลวดลายของลายคำในวิหารที่ประชากรตัวอย่าง 1 สนใจ	123
4.62	รูปภาพลวดลายของลายคำในวิหาร (ภาพถ่ายโดยประชากรตัวอย่าง 1)	124
4.63	ภาพลวดลายของลายคำบริเวณด้านหลังภายในวิหาร	126
4.64	ภาพลวดลายของลายคำภายในวิหารที่ประชากรตัวอย่างสนใจ	127
4.65	ภาพลักษณะของเสาที่พอกด้วยปูนเมื่อมองจากนอกวิหาร	128
4.66	ภาพบรรยากาศภายในวิหาร	129
4.67	รูปภาพลายคำบนคานด้านบนวิหาร	130
4.68	รูปภาพลายคำบนเสภายในวิหาร	131
4.69	รูปภาพเสาคกน้ำมันภายในวิหาร	131
4.70	ภาพแสดงที่ตั้งของวิหารไหล่หิน วัดไหล่หิน จ.ลำปาง	139
4.71	ภาพด้านซ้ายเป็นภาพด้านหน้าและภาพด้านขวาเป็นรูปด้านหลังของสภาพภายนอก	139
4.72	ภาพรวมส่วนประดับรูปปั้นต่างๆ ของวิหารวัดไหล่หินวิหารภายนอก	139
4.73	สภาพภายในของวิหารวัดไหล่หินภายในวิหารมีลายคำประจำตาฝาผนัง	140
4.74	ภาพรวมแสดงถึงสภาพของลายคำในวิหารวัดไหล่หินสภาพของลายคำ	140
4.75	ภาพด้านซ้ายเป็นส่วนที่ตกแต่งใหม่และด้านขวาเป็นภาพที่ตกแต่งเก่า	140
4.76	ภาพรวมของสภาพภายในวิหารวัดไหล่หินสภาพที่ดี	141
4.77	ภาพของตุ๊กภายในวิหารวัดไหล่หินการดูแลรักษา	141
4.78	รูปของฉากด้านหลังของด้านขวาที่ลวดลายคำได้หายไป	141
4.79	แสดงการติดตั้งของระบบไฟฟ้าในวิหารวัดไหล่หินในเรื่องของแสงธรรมชาติ	142

สารบัญภาพ (ต่อ)

รูป		หน้า
4.80	ภาพรวมแสดงบรรยากาศแสงสว่างภายในวิหารวัดไผ่ล้อม	142
4.81	ภาพบรรยากาศภายในวิหาร	144
4.82	ภาพลายคำรูปเทวดา ภายในวิหาร	145
4.83	รูปภาพลายคำบนท้องไม้ ภายในวิหาร	146
4.84	บรรยากาศ ภายในของวิหารเวลาจุดเทียนภายในวิหารเวลาตอนเย็น	148
4.85	บรรยากาศ ภายในของบริเวณท้องไม้ภายในวิหาร	150
4.86	รูปของลายคำรูปกษัตริย์บริเวณท้องไม้ภายในวิหาร	150
4.87	ภาพของแจกันของบริเวณฐานชุกชีอยู่ภายในวิหาร	150
5.1	สภาพแวดล้อมที่แสดงถึงการจัดการระเบียบที่ดีของวิหารลายคำ	161
5.2	แสดงบรรยากาศภายในของวิหารลายคำที่แสดงถึงการเปลี่ยนแปลงของระบบแสงสว่างและระบบความปลอดภัย	161
5.3	แสดงการเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของวิหารปางยงคก	163
6.1	แสดงแก้ไขปัญหาวงวิหารปราสาทโดยการเพิ่มช่องเปิดให้มากขึ้นเพื่อรับแสงที่มาจากภายนอก	185
6.2	แสดงแก้ไขปัญหาวงวิหารปราสาทโดยการเพิ่มลานทราย หรือบ่อน้ำเพื่อเพิ่มการสะท้อนของแสงสู่ภายในวิหาร	188
6.3	ภาพแสดงการซ่อมแซมของวิหารน้ำแต้ม	189
6.4	ภาพแสดงแก้ไขปัญหาวงวิหารปราสาทโดยการเพิ่มลานทราย หรือบ่อน้ำเพื่อเพิ่มการสะท้อนของแสงสู่ภายในวิหารน้ำแต้ม	189
6.5	แสดงการแก้ไขปัญหาวงวิหารปราสาทโดยใช้ต้นไม้และจัดที่จอดรถ	193

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า	
3.1	แสดงวิธีการวิจัย	37
3.2	แสดงรายละเอียดของวิธีการเก็บข้อมูลภาคสนาม	44
3.3	แสดงวิธีการเก็บข้อมูลภาคสนามและแนวทางสรุปข้อมูล	47
4.1	แสดงตำแหน่งการขึ้นและมุมมองที่เกิดขึ้นของประชากรตัวอย่างทั้ง 4 คน	54
4.2	แสดงตำแหน่งการขึ้นและมุมมองที่เกิดขึ้นของประชากรตัวอย่าง 1	56
4.3	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและปัญหาที่มีของวิหารปราสาท	70
4.4	แสดงตำแหน่งการขึ้นและมุมมองที่เกิดขึ้นของประชากรตัวอย่างทั้ง 4 คน	80
4.5	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและปัญหาที่มีของวิหารน้ำแต้ม	91
4.6	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและปัญหาที่มีของวิหารน้ำแต้ม	92
4.7	แสดงตำแหน่งการขึ้นและมุมมองที่เกิดขึ้นของประชากรตัวอย่างทั้ง 4 คน	102
4.8	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและปัญหาที่มีของวิหารลายคำ	113
4.9	แสดงตำแหน่งการขึ้นและมุมมองที่เกิดขึ้นของประชากรตัวอย่างทั้ง 4 คน	121
4.10	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและปัญหาที่มีของวิหารปกยางคก	137
4.11	แสดงตำแหน่งการขึ้นและมุมมองที่เกิดขึ้นของประชากรตัวอย่างทั้ง 4 คน	144
4.12	แสดงความสัมพันธ์ระหว่างปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นและปัญหาที่มีของวิหารไหล่หิน	155
5.1	แสดงการสรุปและสังเคราะห์ของปัจจัยด้านการบูรณะ	
5.2	แสดงการสรุปและสังเคราะห์ของปัจจัยด้านโครงสร้างและตำแหน่งของลายคำ	162
5.3	แสดงการสรุปและสังเคราะห์ของปัจจัยด้านจากโครงสร้างไปสู่ช่องเปิด	
	ไปสู่ปริมาตรแสง และทิศทางของแสงกับมิติเวลา	166
5.4	แสดงกระบวนการทำงานของลวดลาย ความหมายและการตีความ	169
5.5	แสดงการสรุปและสังเคราะห์ของปัจจัยด้านประสบการณ์เดิม	173
5.6	แสดงความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นตามสมมติฐานของงานวิจัย	179
6.1	แสดงปัญหาที่มีของวิหารปราสาท	185
6.2	แสดงปัญหาที่มีของวิหารน้ำแต้ม	188
6.3	แสดงปัญหาที่มีของวิหารลายคำ	190
6.4	แสดงปัญหาที่มีของวิหารปกยางคก	192
6.5	แสดงปัญหาที่มีของวิหารหลวง วัดไหล่หินหลวง	194